

Reakce

Nenasazení a vysazení marné léčby a distanzie (Roman Kraus) 1/17-18

Redakci Universitas došlo

2/33, 75

3/22, 28, 36

4/66, 71

In memoriam

Loučíme se s Janem Chloupkem (M. Krčmová) 4/16-17

Odešel lingvista Adolf Erhart (O. Ševčík) 4/14-15

Profesor František Šik zemřel (B. Šmarda) 1/26

Vzpomínka na paní docentku PhDr. Lidmilu Pantůčkovou (V. Pálenská) 4/13-14

Panorama knih

Brunner Beiträge zur Germanistik und Nordistik, Band XIV (M. Muzikant) 2/71

Gál P.: Miniinvasivní osteosyntéza zlomenin horní končetiny u dětí (F. Tecl) 3/73

Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 2000 2/71-72

Petr Chalupa, Olga Vilímková a Vít Vilímek: Minulost a přítomnost Mexika a Peru (E. Malířová) 4/67

Petr Jemelka: Environmentalismus v českém filozofickém myšlení 1. poloviny 20. století (I. Holzbachová) 4/70-71

Literaria Humanitas X. Slavistika a balkanistika (J. Vaculík) 2/69

Dušan Lužný: Zelení bódhisattvové. Sociálně a ekologicky angažovaný buddhismus (P. Jemelka) 2/72-73

Petr Mareš a kolektiv: Dávky sociálního státu (I. Hálek) 2/68

Jiří Mayer: Folikulární lymfomy (V. Spurný) 4/68-69

Nádoba zapálená i zapalující (M. Škarpová) 4/69-70

Nahlédnutí „za hranice“ aneb Nad čtvrtým číslem teatrologického a filmologického sborníku (D. Kroča) 2/73-74

Zdenka Otýpková: Plevelová vegetace Bílých Karpat (Z. Lososová) 3/72-73

50 let archeologických výzkumů Masarykovy univerzity na Znojemsku (B. Kavanová) 1/75

Pavel Paleček: Spolek mediků Lékařské fakulty MU v Brně 1919-1999 (G. Jatelová) 1/74

J. Patočka a V. Richter: Dopisy (J. Vitek) 2/69-71

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, řada uměnovědná (J. Mihola) 2/74-76

Vladimír Smékal: Pozvání do psychologie osobnosti (J. Sedlák) 4/67-68

Josef Tvrďý: Zápisky k životopisu (-IV-) 3/73-74

Jaroslav Vaculík: Začleňování reemigrantů do hospodářského života v letech 1945-1950 3/71-72

Inocenc Arnošt Bláha: Rodinná kronika

1/ příloha 179-182

2/ příloha 183-186

3/ příloha 187-192

4/ příloha 193-198

I n o c e n c A r n o š t B l á h a

R O D I N N Á K R O N I K A

Zemřel Stalin 5. 3. (pohřben 9. 3.) a krátce po něm zemřel prezident Gottwald, 14. března, pohřben 19. března. Smrt obou je zahalena určitou tajemností. Budoucnost řekne, jaká byla skutečnost. O Stalinovi se vědělo, že byl nemocen, a přece jeho smrt překvapila. Obecný pocit, který jeho smrt vyvolala, byl pocit ulehčení, neboť tlak, který doléhal od tohoto samovládcce ocelové studenosti a nezměrné krutosti na život národů i jednotlivců, byl dusivý. Utrpení, zoufalství a krev miliónů lpí na jeho životě. Není mým úkolem, abych oceňoval význam tohoto bývalého gruzínského loupežníka, který lupičství, násilí a lež povýšil na státní normu, pro osudy Sovětského svazu, ostatních evropských národů i jednotlivců, to je úkolem dějin, které nad ním vyřknou svůj přísný a spravedlivý soud. Ale zasáhl i do osudu našeho národa a našich rodin i do osudů soukromých svým lstivým počínáním při schůzce s Benešem v Moskvě r. 1943 a svou imperativní vůlí při formulaci košické deklarace a tím i do té neblahé skutečnosti, že náš stát stal se ruskou kolonií a předmětem všestranného vykořisťování. Prezident Gottwald byl jeho slepým nástrojem a napodobitelem. Tento český truhlář s rozhledem tajemníka politické strany a dělnického agitátora, násilným převratem v únoru r. 1948 za pomoci dělnické milice a bezradnosti ostatních politických stran, zvl. strany národně sociální, usurpoval stát pro jednu stranu a národ uvedl do područí malé národní menšiny. Demokratické naše zřízení nahradil diktaturou proletariátu, z níž nakonec vyvinula se diktatura nad proletariátem. Násilím začal, násilím skončil. Na pohřeb Stalinův odejel nemocný (snad chřipkou) a vrátil se, jak se oficiálně tvrdilo, se zánětem plic. Ale chování pí Marty Gottwaldové, která k nemocnému nebyla připuštěna a která po smrti svého manžela, zbytečně (?) vedle našich lékařských autorit léčeného i lékaři ruskými, což obecně vzbuzovalo podezření, která v záchvatech bolestného roztrpčení a hněvu, obviňovala lékaře, že její manžel byl otráven a která pak musila být internována, naznačovalo, že se smrtí Gottwaldovou nebylo vše v pořádku. Stal se asi obětí téže asiatské metody, které podlehl i Jan Masaryk a tak mnozí jiní, kteří se Moskvě stali nepohodlnými. Proč se stal najednou i Gottwald nepohodlným, zůstává zatím záhadou, kterou objasní asi až budoucnost. Pohřben byl s velkou oficiální slávou a smutkem, ale i ty tisíce věnců, které byly položeny na jeho rakev, nevyprávěly o bolesti upřímné, poněvadž korporace i školní mládež byly ke sbírkám na věnce donucovány. Jako vše ostatní v totalitním režimu, i smutek byl aktem státního (či spíše stranického) povelu.

Probudil jsem se z úzkostného snu. Zdálo se mi, jako podobně již častěji, že mám přednášet. Sál je naplněn a já se blížím k podiu. Marně namáhám svou paměť, abych si vzpomněl jak začít. Přednášívá jsem vždy z paměti a pro podporu paměti měl jsem zachyceno na papírku několik bodů. Sahám do kapsy, ale papír nenalézám. Zapomněl jsem ho doma. Jsem

už na podiu za stolem, stojím, marně si vzpomínám – mlčím. Posluhačstvo se na mne dívá udiveně. Čím namáhavěji a úzkostněji vzpomínám, tím větší tmu nalézám ve své paměti, ač mám přednášet podle jedné své knížky (Kultura a politika). – V té hrozné úzkosti se probouzím. Chvějí se na celém těle a nemohu už znovu usnout. Zabírám se do přemýšlení o svých knížkách. Proč jsem je psal? Nepsal jsem je z nějaké odbornické řemeslné nutnosti. Běželo tu o problémy, které mne tehdy vnitřně zaměstnávaly, a já musil psát pro své vlastní uklidnění, abych udělal jasno sám v sobě, abych sobě porozuměl, a ovšem i abych porozuměl životu okolo sebe, do něhož mne osud postavil. A zdálo se mi, že to nejsou jen mé problémy, že jsou to otázky obecnější povahy, a že, když to řeším, řeším je i pro mnohé ostatní. Snad proto též měly určitý obecnější ohlas, a to nejen teoretický, nýbrž i praktický, soudím-li aspoň podle dopisů, jež jsem dostával. Kdyby tak člověk mohl si zjistit, co se pod vlivem jeho knih změnilo nikoli snad jen v lidských hlavách, ale především v lidských životech. Co se v nich posunulo kupředu, zlepšilo, zdokonalilo. Jaká by to byla užitečná a radostná bilance! Býval jsem někdy rozpačitý a smutný, když jsem zjišťoval, jak v mém nejbližším okolí zůstaly bez užítku a bez ohlasu. Viděl jsem i toto by se dalo napravit, toto by bylo jinak dopadlo, tomuto by se bylo dalo předejít, kdyby se dbalo toho, co jsem napsal ve své Sociologii dětství, ve své Dnešní krizi rodinného života, ve své Výchově k rodičovství, ve své Vědecké morálce co mravní výchově, atd. A přece jsem vlastně nepsal pro své nejbližší. Cizí lidé mi děkovali, a u mých nejbližších – snad právě pro tu blízkost, neboť každá blízkost ráda zevšedňuje – zůstávaly mé myšlenky bez účinku. Či je tak nesnadno proměňovat myšlenku na život? Či je tak nesnadno něco na svém životě přeorganizovávat a přestavovat, lámat zakořeněné zvyky, vytrhávat v duši plevel zastaralých názorů, zbavovat své city příměšků sobeckosti a vášnivosti? Ano, je to nesnadno. Ale když lidé věnují tolik času nácviku různých mechanických technik (hraní na piano, učení se cizí řeči apod.), proč by jim měla být cizí technika života, technika, jíž se ze života náhodného, improvizovaného, nemyslivého a neplánovaného může stát životní umění? Jsme, jak se zdá, ještě daleko od tohoto poznání. A přece na něm záleží postoj života a životní štěstí, a, což jest daleko důležitější životní štěstí a zdar našich dětí. I s jejich životy se jen improvizuje, bez plánu, bez metody, bez důslednosti. Neboť plán, metoda, důslednost, to jsou nesnadné věci, žádají trpělivosti, vytrvalosti, práce. Ale lidé rádi žijí lehce, z okamžiku na okamžik. A přece plná cena, chuť a krása života je jen na dně zápasů a zkoušek.

Někdy mne velmi znepokojovala a trápila tato bezmocnost, bezmocnost vědeckého člověka, bezmocnost sociologa, který rozpoznává, co je v zájmu životnosti individua a společnosti, a přece nemá moci, nemá vlivu, nemá snad přesvědčivosti, aby své myšlenky individuálně a sociálně užitečné, a někdy snad i spasitelné, učinil organizující, usměrňující

a oplodňující silou života. Kolik knih jsou vlastně hřbitovy myšlenek, či aspoň místy, kde myšlenky vegetují neplodně, neúčinně. A lidé i společností musí trpět, zklamávat se, zoufat – aby se dopracovali poučení, jež už dávno bylo jistotou jiných.

Někdy si vyčítám, že snad nejsem dost objektivní, že vytykám jen stinné stránky a že pod tím stínem nevidím a neslyším tepot rodících se forem nového života. Leč marně se namáhám. Pozoruji jen, že, jako se ze špatného materiálu nedá udělat dobrý výrobek, tak se špatnými lidmi nedá vytvořit žádný lepší život. Uskutečňování socialismu předpokládá lidi převychovat, lidi osvícené, silného mravního fondu a obětavé ve službách obecnému dobru. Ale tito špatní, majíce moc v rukou, jen zkazí veřejné mínění a prostředí své obce, takže v něm utonou nejen všichni ti polovičatí, slabí a nerozhodní, ale mnohdy i takoví jako Štěpán, s nímž jsem míval tolik náboženských debat, který všechny své názory dovedl pohotově doložit četnými citáty z Písma, a u něhož náboženské síly přece jakž takž dovedly spoutávat zájmy materiální a prospěchové. Ale dnes i on přitakává tomu všemu, co se v obci děje a říká: „Nejdřív musí člověk žít.“ A zapomíná, abychom mu odpověděli též Písmem, že ne samým chlebem živ jest člověk. A tak i náboženství proti tomu obecnému zvichření sil materiálních ukázalo se silou málo odolnou.

Jako náš příjezd do Krasoňova, tak i náš odjezd 7. IX. byl neslavný. Jako každého roku odvážel nás s našimi dosti četnými zavazadly do Humpolce na nádraží p. Vašků. Když jsme v Humpolci přijeli na křižovatku před Okresním úřadem, stáli tam dva členové SNB v uniformě a pozorovali nás. Anda tam slezla s vozu, aby donesla na poštu kuffík s rynglemi, které si bratr Zdeněk posílal domů. My jsme zatím jeli dále k nádraží, kam Anda pak za námi měla přijít. Oba členové SNB nás sledovali. Když jsme přijeli před rampu, abychom tam složili zavazadla, která jsme chtěli poslat drahou, přistoupili k nám a vyzvali nás, abychom ukázali své průkazy. Předložil jsem jim svou legitimaci. Jeden z nich ji důkladně a dlouho prohlížel a pak prohlásil, že prohlédnou i zavazadla. Musili jsme otevřít pět kufrů, které byly zašity v obalech a převázány provazy. Prohlíželi je velmi podrobně. V jednom z nich objevili Eliščinu příruční kabelku, i tu musila otevřít. Mezi prohlídkou se dostavil ještě třetí člen SNB, vrchní strážmistr, který když přišel, obrátil se na mne s otázkou: „Tak vy jste pan Bláha?“ Odkud znal mé jméno? S tím, který prohlížel mou legitimaci, předtím nemluvil. Vezli jsme si trochu zrní pro slepice a obávali jsme se, že to snad je závadné. Ale člen SNB jen pytel ohmatal, neřekl nic a šel dále. V jednom zavazadle byl kousek tvarohu. Prohlížečící to vítězoslavně hlásil vrchnímu. Ale ten jen mávl rukou a řekl: „To nic!“ Vezli jsme si také 4 slepičky a dvě kachny. Ptali se, od koho jsme to koupili. Eliška jim řekla, že jsme to nekoupili, že nás tím podarovali dobří sousedé, když

se dozvěděli, že budeme slavit zlatou svatbu. „A kdo se vám žení, syn nebo dcera?“ na to SNB. Ale vrchní ho zarazil; „Ty hloupý, to je jejich zlatá svatba.“ Když byla prohlídka skončena, Eliška poznamenala: „Myslím, že jsme to za někoho odnesli.“ A vrchní na to: „Možná, že je to tak.“ Chovali se po celou dobu prohlídky chladně a upjatě. Odešli bez omluvy, provázeni Eliščiným: „Tak vám pěkně děkujeme.“ Občanská slušnost by vyžadovala, když nic závadného neshledali, aby se omluvili. V Brně jsou v tramvajích a autobusech vyvěšeny vyhlášky: „Slušnost je legitimací socialistického člověka.“ Pro Humpolec to patrně neplatí. Po prohlídce nám nádražní zřízenci, kteří k nám zřejmě měli sympatie, řekli, že ti dva první, když přišli na nádraží, telefonovali pro posilu. Dodatečně jsme se dozvěděli, že nikdy před tím se podobná prohlídka v Humpolci nestala. To se můj rodný kraj vyznamenal!

Přirozeně, že nás ta prohlídka velmi mrzela. Pociťovali jsme to jako poskvrnu na své cti a zároveň, poněvadž se to stalo na veřejném místě a před dvěma krasoňovskými občany, jako jakousi pohanu, poněvadž jsme tím byli stigmatizováni jako individua podezřelá z nějaké špatnosti, či snad dokonce z vážného porušení trestního zákona. Ale na druhé straně nám bylo jasno, že nám to na dobrém jménu nemůže uškodit, a že stín tohoto zákroku padá spíše na SNB. Vždyť přece pouhé nahlédnutí do občanského průkazu, zřetel na mé povolání, na mé stáří, i na to, že jsem byl vyznamenán za svou účast na národním odboji, což je v legitimaci uvedeno, mohl je přesvědčit, že tu neběží o někoho, kdo by zasluhoval pozornosti, a to takové nepřijemné pozornosti orgánů SNB, a to dokonce na veřejném místě. Já měl hlavně obavu o svůj kufřík, v němž jsem měl svou práci. Na štěstí si ho nevšimli. Obsáhlý rukopis jim mohl být podezřelý a mohli by ho zabavit. Snad mohl vzbudit pozornost počet našich zavazadel. Není však naší vinou, že bezpečnost v okrese je taková, že musíme každoročně všechny potřeby pro letní pobyt, a to nejen nás obou rodičů, ale i celé rodiny Daniny vždy z chaty odvázet a zase znovu dovážet, poněvadž chata za těch 20 let, co stojí, byla každého roku vykradena, jednou dokonce i pětkrát za rok. Podle některých okolností, např. z toho, že náš příjezd k nádraží byl již na křižovatce před Okresním úřadem očekáván členy SNB, dále z toho, že ten pan vrchní, který přišel později, znal mé jméno, soudím, že náš příjezd byl orgánům SNB avizován, a že i my, i orgány SNB, stali jsme se obětí udání nějakého ničemného individua, které by spíše než my mělo být předmětem pozornosti SNB.

Určité podezření jsme měli. Když jsme odjížděli z Krasoňova, potkali jsme na návsi toho občana (Tomešku), který i námi i jinými občany je pokládán za vykrádače naší chaty. Paní Koudelková mu to jednou vyčetla přímo do očí. On jí pohrozil, že ji bude žalovat – ale nežaloval. Od té doby je ovšem mezi nimi zlé nepřátelství. On, kde může, dělá jí škody, ničí jí stromky, pobíjí slepice a kuřata atd. Poněvadž my jsme od Koudelků kupovali mléko a jiné potraviny, což se asi neutažilo, domníval se možná, že

vezeme s sebou od ní něco nedovoleného, např. máslo, a když se to u nás najde, budeme musít říci, od koho to máme, a tím vydáme pí Koudelkovou stíhání. Byla by to jeho pomsta pí Koudelkové.

To je ovšem jen dohad. Možná také, že hlavní úlohu tu hrála omezenost. Když mi prohlíželi legitimaci, vyčetli mi, proč tam nemám zaznamenáno přihlášení k pobytu v Krasoňově a odhlášení. Řekl jsem jim, že jsem se řádně přihlásil i odhlásil. Nevěděli, že dočasný pobyt se do legitimace nezaznamenává. A možná též u těch tří (štábní Mikulka, Petrus, Polák), když poznali, že jsem univ. profesor, chtěli nám ukázat to, co krasoňovský p. řídící a členové MNV, jak jsem o tom psal výše, totiž: „Ty si myslíš, když jsi univ. profesor, že něco jsi, ale my ti ukážeme, že nejsi nic.“ Jinak řečeno: odboj omezenosti proti kultuře. S tím se dnes setkáváme často.

Měl jsem původně v úmyslu poslat okresnímu velitelství SNB v Humpolci ohrazení proti nepochopitelnému zákroku SNB vůči nám. Poradil jsem se o tom s jedním právníkem, ale ten nás od toho zrazoval. Že prý to stejně hodí do koše, ale nás si pro příště poznamenají. A tak jsem uznal, že by to za dnešních poměrů opravdu nemělo smyslu.

Stále ještě mi docházejí některé zahraniční sociologické časopisy (Cahiers internationaux de sociologie, Bulletin international des sciences sociales, Journal of Social Issues) a udržují mne en courant sociologického poznání. Co nových problémů teoretických se tam řeší, co nových úspěšných snah udělat sociologii prakticky užitečnou, ať už v oboru hospodářském, či politickém, ať na poli výchovném či mravním! Jaké nové metody se stále zkoušejí, aby se poznávající duch dostal co nejbližše a co nejpřesněji k sociální realitě! Jaký to myšlenkový a pracovní ruch! A já sám, kde zůstávám? A my všichni zde, na čem jsme ustrnuli? Měl bych celou řadu témat výzkumných. Ale sám na to nestačím. Cizí literatura je nepřístupna, abych mohl navázat na tradici, a nemám pomocných sil, abych se mohl nějaké takové výzkumné práce odvážit. A není k tomu ani dosti praktických možností. Pravda, mám tu nedokončené zpracování výzkumného materiálu, týkajícího se sociálního stavu Brna. Ale zatím k tomu materiálu, uloženému v archivu města Brna, nemám přístup. A kdybych se o to pokoušel, mám obavu, abych naň neupozornil a aby nepřišel ke zničení. Budu musít vyčkat příznivější doby. Měl jsem v plánu tu knížku o charakteru nebo o přátelství. Ale když jsem to promýšlel, věděl jsem, že by se to bez výzkumu neobešlo. A nějaká pouze deduktivní práce by neměla ceny a ani by mne netěšila. Mám nyní velkou chuť do práce – a tak ta chuť si snad nějakou cestu a nějaké prostředky najde.

■
1954.

Na kursu politického školení při MU bylo hovořeno též o mé vědecké práci a bylo řečeno: Vykonal sice vážnou práci vědeckou, ale, žel, nejde s námi. Podobně na pracovní konferenci ČSM, kde bylo jednáno o úkolech ČSM v práci lidovýchovné, konstatoval jeden řečník (učitel), že takovou soustavnou práci lidovýchovnou, která by mohla být i svou metodičností i svou obsahovou náplní i dnes ještě vzorem, konal jsem již, když jsem byl profesorem v Novém Městě na Moravě, kde byl řečník svědkem této mé činnosti, a i později, když jsem se dostal do Brna.

© Jan Kyzlink a další dědicové